

כמה מהחברים החשובים בארכיון עונג שבת

עמנואל רינגלבלום (1900-1944)

איש ציבור, היסטוריון, חבר במפלגת "פועלי ציון" וגדול מתעדיה של יהדות פולין בתקופת השואה. ב-1938, יצא לזבונשין לסייע לאלפי הפליטים היהודים שגורשו בידי גרמניה הנאצית. מזועזע ממצבם המשיך בפעילותו למען דלי היכולת והתמיד בה כל ימי המלחמה. עם הכיבוש התרכז רינגלבלום בעשייה חברתית במסגרת העזרה העצמית היהודית ויסד ועמד בראש מפעל התיעוד עונג שבת. לאחר אקצית ינואר 1943, נמלט מהגטו והצטרף למשפחתו שעברה קודם לכן לצד הארי. רינגלבלום חזר לגטו להמשך פעילותו וכך נקלע למרד גטו ורשה (אפריל 1943). הוא נתפס, שולח למחנה טרווניקי, חולץ בידי המחתרת והוחזר למחבוא. במרס 1944 נתפס, וכעבור ימים ספורים נורה עם אשתו יהודית ובנם אורי בחורבות הגטו.

הירש ואסר (1912-1980)

כלכלן וחבר במפלגת "פועלי ציון שמאל". בין הבודדים מחברי עונג שבת ששרדו את השואה. לפני המלחמה שימש כמנהל ספריית "בורוכוב" בלודז'. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה הוא ברח לורשה, יחד עם אשתו בלומה, והצטרף לעמנואל רינגלבלום ולמפעל העזרה העצמית שעמד בראשו. ואסר היה אחראי על הקשר עם ארגוני פליטים, דבר שאפשר לו לסייע בתיעוד גורלן של קהילות שונות בפולין. הוא היה חבר, מזכיר ומתעד בארכיון עונג שבת. הוא גם רשם יומן, היה אחראי על התשלום לעובדי הארכיון ויחד עם רינגלבלום וגוטובסקי כתב את "ידיעות" באפריל 1942 - בטאון מחתרת שתואר את השמדת היהודים. ואסר נתפס בעת מרד גטו ורשה אך הצליח לקפוץ מן הרכבת ולחזור לורשה. הוא ואשתו הסתתרו בדרום ורשה יחד עם הירש ברלינסקי, פולה אלסטר ואליהו ארליך. בספטמבר 1940 נתגלה המחבוא ורוב המסתתרים נורו למוות. ואסר עצמו הצליח לשרוד את המלחמה והוביל את החיפוש ואת מציאת ארכיון עונג שבת לאחר המלחמה..

אברהם ליון (1893-1943)

מורה בבית הספר היהודי יהודיה בוורשה וחבר במפלגת "הציונים הכלליים". מאנשי ארכיון עונג שבת בגטו שתיעד במבט חד ומעמיק את שראה וחווה. עם התגברות האלימות והטרור בגטו באפריל 1942 החל בכתיבת יומן. גם בימי הגירוש הגדול, כאשר שולחה אשתו לטרבלינקה, המשיך בתיאור האירועים הטרגיים. עד הגירוש הגדול כתב את יומנו ביידיש,

ומאז בעברית. חלק חשוב ביומנו מתייחס להכנות למרד. בינואר 1943, נרצח עם בתו באקציית גירוש נוספת מהגטו.

שמעון הוברבנד (1909-1942)

רב, סופר ופעיל ציבור שהיה לימים מרושמי העיתים בגטו ורשה. הרב שמעון הוברבאנד, נולד בעיירה חנצין שלייד קיילץ בפולין ב-9 באפריל 1909. הוא גדל והתחנך בחצר סבו, הרבי מחנצין, הרב חיים שמואל הלוי הורביץ, וממנו קיבל סמיכות לרבנות. זמן מה התגורר באוטבוצק וכאן החל בפעולתו הציבורית והספרותית. לאחר מכן השתקע בפיוטרקוב-טריבונלסקי (מחוז לודז'), שם ייסד את "החברה למדע יהודי" והיה מרצה על נושאים הלקוחים מתולדות ישראל. עוד בגיל צעיר החל לכתוב שירים וסיפורים בידיש ועברית, ופרסם שורת מאמרים על בעיות ייחודיות, חיי היהודים בפולניה, ביוגרפיות של תנאים ואמוראים, רופאים יהודיים, עיקרי האמונה לאור המדע המודרני ועוד. עם פרוץ המלחמה עזב הוברבנד את פיוטרקוב המופצצת, ולאחר תלאות מרובות ואובדן בני משפחתו בדרך (כולל אשתו וילדו), הגיע לורשה בחורף 1940. בורשה חבר לעמנואל רינגלבלום והיה פעיל בתחום הציבורי להקלת סבל המוני היהודים בעיר, והיה לאחד מעמודי התווך של מפעל התיעוד המחתרתי *עונג שבת*. חלק מחיבוריו החשובים, בעלי הראיה הנוקבת והבלתי מתפשרת, רוכזו בספר "קידוש השם". הרב שמעון הוברבנד נרצח בטרבלינקה, לאחר אחת הסלקציות העקובות מדם בקיץ 1942.

פרץ אופוצ'ינסקי (1892-1943)

עיתונאי ופעיל ציבור ורשאי, חבר במפלגת "פועלי ציון שמאל", שהקדיש הרבה ממרצו טרם המלחמה לפעולות המפלגתיות. בשנות השואה גייס אופוצ'ינסקי את ניסיונו העיתונאי לכתובת רשימות ופרקי יומן והיה פעיל בארכיון *עונג שבת* בגטו ורשה. רשימותיו מוקדשות לחיי היהודי הפשוט, המנסה להסתגל למציאות של משטר הכיבוש הנאצי ולתחומי העזרה ההדדית ופעילות ועדי הבתים בגטו. בימי ה"אקציה הקטנה" של גטו ורשה, (21-18 לינואר 1943), גורש לטרבלינקה ונרצח שם.

ישראל ליכטנשטיין (1904-1943)

מורה, חבר במפלגת "פועלי ציון שמאל" ועורך עיתון ביידיש. בתחילת המלחמה ל" הצטרף ל- Centrala Opieki and Sierotami=CENTOS – (המרכז לטיפול ביתומים) והמשיך בפעילות אדמינסטרטיבית ענפה עבור ארכיון *עונג שבת*. ב-3 לאוגוסט 1942, ל' ושניים מתלמידיו קברו את החלק הראשון של הארכיון מתחת לבית ברחוב נובליפקי בכטו68. נהרג בתחילת מרד גטו ורשה.

גלה זקשטיין

אמנית, רעייתו של ישראל ליכטנשטיין. לימדה ציור בבית הספר המחתרתי ברחוב נובליפקי 68 בגטו. ציוריה נטמנו בתוך ארכיון *עונג שבת*. נהרגה בתחילת מרד גטו ורשה.

הרב קלונימוס קלמיש שפירא – האדמו"ר מפיאסצ'נה (1888–1943)

מהמנהיגים החסידיים הבולטים בפולין בין שתי מלחמות העולם, ראש ישיבה ומחנכם של אלפי צעירים, שנותר עם פרוץ המלחמה בורשה הכבושה. גם בגטו הוסיף להנהיג את עדתו ונשא באוזני חסידיו דרשות מדי שבוע. הדרשות הללו, שנשתמרו בארכיון רינגלבלום, מבטאות הגות ייחודית בת זמנה, המתמודדת עם סוגיות של אמונה והשגחה, משמעות הקיום ופשר הסבל. גם בשעה שהצפיפות, הרעב והמחלות עשו שמות ביהודי גטו ורשה לא חדל האדמו"ר מפיאסצ'נה מלעודד את חסידיו. בראשית שנת 1943 נשלח הרב למחנה העבודה טרווניקי שבאזור לובלין ונרצח שם ככל הנראה בחשוון תש"ד (נובמבר 1943).